

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและมีค่าสูงสุดในการพัฒนาประเทศทั้งนี้ เพราะไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือการดำเนินการใดก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยแรงงานและสติปัญญาของ "ทรัพยากรมนุษย์" (Human Resource) ดังนั้นการดำรงรักษาไว้ซึ่งชีวิตมนุษย์โดยไม่ให้เสียชีวิต ก่อนวัยอันควรนับว่ามีคุณประโยชน์อันนิตย์ กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดประมาณอายุขัยเฉลี่ย (Life Expectancy at Birth) ของคนไทยว่า⁽¹⁾ จะมีอายุขัยเฉลี่ย (พ.ศ.2538-2543) เพศชาย 67.4 ปี เพศหญิง 71.7 ปี หากเราต้อง สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ก่อนเวลาอันสมควรนับเป็นการสูญเสียทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำมนุษย์ให้ต้องเสียชีวิตก่อนวัยอันควร คือ ภาวะช็อค เนื่อง จากการสูญเสียโลหิต เพราะโลหิตเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เป็นส่วนประกอบ ที่สำคัญของร่างกาย มีหน้าที่ในการลำเลียงออกซิเจนและอาหารไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ช่วยป้องกันและ ทำลายสิ่งแปลกปลอมที่เข้าสู่ร่างกาย ทำให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันโรค สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสีย โลหิต คือ

1. อุบัติเหตุ ได้แก่ อุบัติเหตุหมู่ รถยนต์ชน ตึกถล่ม ฯลฯ ทำให้เกิดการฉีกขาดของอวัยวะ ซึ่งเกิดจากแรงกระแทก หรือการที่มดจากภายนอก เช่น เส้นโลหิตใหญ่ฉีกขาด ม้าม แตก กระดูกหัก เป็นต้น ซึ่งสถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2536⁽²⁾ ระบุว่า อัตราตายด้วยสาเหตุ สำคัญ ต่อประชากร 100,000 คน 10 อันดับแรก มีสาเหตุจาก อุบัติเหตุ เป็นอันดับ 2 (52.7) และการบาดเจ็บ เป็นอันดับ 5 (14.7)
2. โลหิตออกในกระเพาะอาหารและลำไส้ เกิดจากแผลเรื้อรังในกระเพาะอาหาร ทำให้เส้น เลือดชอดและฉีกขาด
3. การคลอดบุตร เป็นภาวะการสูญเสียโลหิตที่เกิดจากความผิดปกติของรก หรือ มดลูก เช่น ตกเลือดเนื่องจากมดลูกไม่หดรัดตัวหลังคลอด
4. การผ่าตัดต่างๆ เช่น การผ่าตัดหัวใจ การเปลี่ยนอวัยวะ ต้องใช้โลหิตระหว่างการผ่าตัดใน ปริมาณที่สูง

5. ภาวะโลหิตจาง จำเป็นต้องใช้ส่วนประกอบของโลหิต คือ เม็ดโลหิตแดง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากโรคไขกระดูกฝ่อทำให้ไขกระดูกสร้างเม็ดโลหิตทั้ง 3 ชนิดไม่ได้ เช่น โรคธาลัสซีเมีย พบว่าประเทศไทยมีคนเป็นโรคนี้นี้ประมาณ 1 ล้านคน ผู้ป่วยจะซีดมีความจำเป็นต้องได้รับเม็ดโลหิตแดงสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตเป็นระยะไปตลอดชีวิต
6. ภาวะเกล็ดโลหิตต่ำ พบในโรคไขกระดูกฝ่อ และพบบ่อยในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการรักษา มะเร็ง เพราะยาคังกล่าวทำให้เซลล์ที่สร้างเกล็ดโลหิตในไขกระดูกถูกทำลายไปด้วยส่งผลให้มีเกล็ดโลหิตต่ำ ปัจจุบันความต้องการเกล็ดโลหิตมีปริมาณสูงมาก
7. ฮีโมฟีเลีย เป็นโรคบกพร่องสารที่เรียกว่า แฟกเตอร์ 8 (FACTOR VIII) ทำให้โลหิตไม่แข็งตัวมีโลหิตออกในข้อทำให้ผู้ป่วยโรคนี้นี้ต้องใช้แฟกเตอร์ 8 ตลอดชีวิต เป็นโรคที่ถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ ซึ่งจะเข้ามาแต่กำเนิดอาการมักจะพบจำเขียวตามลำตัวและแขนขา

ด้านการแพทย์และสาธารณสุข แพทย์ได้พยายามช่วยชีวิตผู้ป่วยที่เสียโลหิต โดยการให้โลหิตทดแทนมานานนับศตวรรษ⁽³⁾ ดังนั้นโลหิตจึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาผู้ป่วยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอนาคตแม้ว่าเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างไรก็ตามมนุษย์ยังไม่สามารถผลิตสิ่งใดมาทดแทนโลหิตได้อย่างสมบูรณ์ เพราะการสร้างเม็ดโลหิตของมนุษย์มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่จะดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีใดๆ จึงจำเป็นต้องจัดหาจากแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น คือ จากร่างกายมนุษย์ ฉะนั้นผู้ที่สูญเสียโลหิตไม่ว่าจากสถานการณ์ใดก็ตามจำเป็นต้องได้รับโลหิตทดแทนในปริมาณที่เหมาะสมและทันเหตุการณ์

สืบเนื่องจากปัจจุบันมีโรคติดต่อร้ายแรงหลายโรคที่สามารถติดต่อได้โดยการถ่ายโลหิต เช่น ไวรัสเอดส์ ไวรัสตับอักเสบ โดยเฉพาะโรคเอดส์กำลังแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกระจายไปทั่วทุกมุมโลกได้คร่าชีวิตคนไปเป็นจำนวนมาก โลหิตจึงมีคุณอนันต์และมีโทษมหันต์ โลหิตสามารถช่วยชีวิตมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงไว้ซึ่งสิ่งแปลกปลอมหรือเชื้อโรค ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตรวจคัดกรองโลหิตและผลิตภัณฑ์ของโลหิตให้มีคุณภาพและปลอดภัยในการใช้ องค์การอนามัยโลก^(4,5) ได้กำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับงานบริการโลหิตสำหรับทุกประเทศในโลก ซึ่งเป็นนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับงานบริการโลหิต (General policy on blood program) ไว้ว่า ควรมีโลหิตและผลิตภัณฑ์โลหิตที่ปลอดภัยที่สุดเท่าที่จะทำได้ในปริมาณที่เพียงพอ กับความต้องการของประเทศและเป็นบริการที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยค่าใช้จ่ายพอสมควร ในขณะที่นโยบายรัฐบาลก็ระบุนให้มีโลหิตจากการบริจาคใช้อย่างเพียงพอและมีความปลอดภัยสูงสุด⁽⁶⁾ การจัดหาโลหิตที่เพียงพอและปลอดภัย จึงเป็นเป้าหมายหลักของงานบริการโลหิต จากรายงานประจำปี 2537 ของ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย^(4,7) พบว่า ปริมาณโลหิตที่ได้จากการบริจาคทั่วประเทศร้อยละ 5.06 ต้องทิ้งไป เนื่องจากติดเชื้อโรคต่างๆ ที่ติดต่อได้โดยการถ่ายโลหิต

เช่น ไวรัสตับอักเสบ เอคส์ ซีฟิลิส ทำให้ต้องทิ้งโลหิตไปประมาณ 50,641 หน่วย จากโลหิตที่ได้จากการบริจาคทั้งหมด 1,000,677 หน่วย เพราะไม่ปลอดภัยต่อผู้รับ เมื่อคิดถึงต้นทุนการผลิตโลหิตแต่ละหน่วย (440 บาท/หน่วย)⁽⁸⁾ พบว่า ต้องสูญเสียงบประมาณไปประมาณ 22,282,040 บาทต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยมีแนวโน้มการติดเชื้อโรคเอดส์(HIV)สูงขึ้นเรื่อยๆ จากรายงานเฝ้าระวังอัตราการติดเชื้อ HIV ของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข⁽⁹⁾ พบว่า กลุ่มผู้บริจาคโลหิต มีแนวโน้มอัตราการความชุกโดยเฉลี่ย(มัธยฐาน) ในปี พ.ศ.2532-2536 อยู่ระหว่าง 0.2-1.7 ทำให้ต้องคัดกรองผู้บริจาคโลหิตมากยิ่งขึ้น โดยหลีกเลี่ยงการรับบริจาคโลหิตจากบุคคลที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ เช่น ผู้ติดยาเสพติด ผู้ต้องขัง ชายและหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ ทำให้การจัดหาโลหิตอยู่ในวงจำกัดมากขึ้น

จากนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับงานบริการโลหิตที่ระบุให้มีโลหิตจากการบริจาคใช้อย่างเพียงพอและมีความปลอดภัยสูงสุด เนื่องจากโลหิตถือเป็น Gift of life⁽¹⁰⁾ การบริจาคโลหิตจึงก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมหาศาลไม่สามารถคิดเป็นราคาหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ โลหิตจึงมิใช่สินค้าทางเศรษฐกิจ แต่โลหิตเป็นบริการทางการแพทย์ที่ควรได้มาจากการบริจาค ไม่ควรมีการซื้อขายกัน เพราะมีรายงานจากประเทศที่มีการซื้อขายโลหิตว่า⁽¹¹⁾ ผู้บริจาคโลหิตที่ไม่หวังสิ่งตอบแทนมีอัตราของโลหิตที่ได้คุณภาพตามเกณฑ์สูงกว่ากลุ่มที่ต้องการค่าตอบแทน ปริมาณโลหิตที่ทำได้ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอสำหรับผู้ป่วยที่จำเป็นต้องใช้โลหิต การขาดแคลนโลหิตนับว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ป่วย เพราะว่ร้อยละ 80 ของการใช้โลหิตมักเป็นภาวะซึ่งไม่สามารถจะกำหนดล่วงหน้าได้⁽⁹⁾ การจัดหาโลหิตที่ปลอดภัยให้เพียงพอกับความต้องการมิใช่กระทำกันได้ง่ายๆ⁽¹²⁾ โลหิตที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้จาก⁽⁸⁾

1. การบริจาคโลหิตทั่วไป (general donation) คือ ผู้บริจาคมิได้กำหนดหรือเจาะจงว่าโลหิตที่ตนบริจาคมานั้นจะนำไปใช้กับใครและเมื่อใด โลหิตที่ได้ในลักษณะนี้มีคุณภาพดีและเป็นเป้าหมายที่ต้องการสูงสุดในระบบการบริจาคโลหิต
2. การบริจาคทดแทนจากญาติ-มิตร (replacement donation) คือ ทดแทนปริมาณโลหิต ที่ผู้ป่วยได้รับไปก่อนแล้ว ลักษณะนี้ส่วนหนึ่งแฝงไว้ด้วยการซื้อขาย เพราะอาจจ้างวานให้ผู้อื่นมาบริจาคแล้วจ่ายค่าตอบแทน หรือถูกบังคับให้บริจาคโลหิต
3. การบริจาคเพื่อผู้ป่วยโดยตรง (directed donation) คือ ผู้บริจาคระบุเจาะจงว่าโลหิตที่ตนบริจาคมานั้นบริจาคให้ใคร เนื่องจากผู้ป่วยเชื่อว่าบุคคลที่ตนรู้จักมีโลหิตที่มีคุณภาพดีกว่าของบุคคลอื่น ซึ่งในความเป็นจริงคุณภาพของโลหิตที่ได้ไม่ต่างกับการบริจาคโลหิตทั่วไป การบริจาคโลหิตลักษณะนี้จึงอยู่ในวงจำกัด

4. การซื้อโลหิต (paid donation) คือ ผู้บริจาคได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินโดยตรง ซึ่งไม่ถูกต้องขัดกับนโยบายการบริจาคโลหิต และพบว่าโลหิตที่ได้จากการซื้อขายมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบสูงกว่าการบริจาคโลหิตทั่วไปเกือบ 3 เท่า⁽¹³⁾ ปัจจุบันงานบริการโลหิตในประเทศไทยแม้ยังมีการซื้อขายอยู่บ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อยและมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ กล่าวคือ โดยเฉลี่ยในรอบ 12 ปีที่ผ่านมา(พ.ศ. 2524-2535) พบว่ามีโลหิตที่มาจาก การซื้อขายร้อยละ 5.3 ซึ่งเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2536 แล้วพบว่า โลหิตจากการซื้อขายมีจำนวนลดลงเหลือร้อยละ 1.9

การจัดหาโลหิตในประเทศไทย จากรายงานประจำปี 2536 ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย พบว่า ปริมาณโลหิตที่จัดหาได้ทั้งหมดทั่วประเทศ จำนวน 968,134 หน่วย เป็นโลหิตที่ได้จาก การบริจาคทั่วไปร้อยละ 81.0 การบริจาคทดแทนจากญาติมิตรผู้ป่วยร้อยละ 14.3 และการซื้อโลหิตร้อยละ 1.9

องค์การอนามัยโลก กำหนดเกณฑ์และประมาณการใช้โลหิตขั้นต่ำ ของแต่ละประเทศไว้ว่า^(4,5,14) จำนวนของโลหิตที่ได้รับจากการบริจาค ควรมีประมาณร้อยละ 2 ของประชากร จึงจะเพียงพอับความต้องการของประชาชนที่เจ็บป่วยภายในประเทศ แต่ในปัจจุบันปริมาณโลหิตที่จัดหาได้ทั่วประเทศมีเพียงร้อยละ 1.6 ของประชากร ยังไม่เพียงพอสำหรับผู้ป่วยที่จำเป็นต้องใช้โลหิต การขาดแคลนโลหิตนับว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ป่วย จากการรวบรวมรายงานการใช้โลหิตทั่วประเทศไทย ในช่วง 13 ปี ที่ผ่านมา^(8,12) ปรากฏว่า ปริมาณการใช้โลหิตในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 489,487 หน่วย ในปี พ.ศ.2524 เป็น 968,134 หน่วย ในปี พ.ศ.2536 คิดเป็นอัตราเพิ่มประมาณร้อยละ 7.5 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่องค์การอนามัยโลกกำหนด พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ประเทศไทยต้องการใช้โลหิต ประมาณ 1,166,720 หน่วย แต่ปริมาณโลหิตที่ได้จากการบริจาคมีเพียง 968,134 หน่วย หรือ ร้อยละ 1.6 ของประชากรเท่านั้น แสดงว่า ยังขาดแคลนโลหิต อีกประมาณ 198,586 หน่วย หรือ คิดเป็น ร้อยละ 17.0 จึงทำให้ภาวะการใช้โลหิตภายในประเทศยังเป็นไปอย่างประหยัด และถูกจำกัดด้วยปริมาณโลหิตที่จัดหาได้ นั้นหมายความว่า จะมีผู้ป่วย 17 คน ในผู้ป่วย 100 คน หรือประมาณ 1 ใน 5 ที่มีความจำเป็นต้องใช้โลหิตในการบำบัดรักษาแต่เราไม่สามารถหาโลหิตมาทดแทนให้กับผู้ป่วยได้อย่างทันท่วงที เนื่องจากโลหิตที่ได้รับจากการบริจาคมีไม่เพียงพอ ผู้ป่วยเหล่านี้อาจเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ประกอบกับรายงานประจำปี 2537 ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย พบว่า โรงพยาบาลต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร ขาดโลหิตสำรองร้อยละ 36.8 เนื่องสถานบริการต้องการโลหิตสำรองไว้ใช้ในโรงพยาบาล 399,489 หน่วย แต่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สามารถจ่ายโลหิตให้ได้เพียง 252,322 หน่วย เพราะจัดหาได้เพียง 277,416 หน่วย

ครั้ง ปริมาณโลหิตที่ได้จากเยาวชนกลุ่มนี้จะมีประมาณ 334,340 หน่วย ซึ่งมากกว่ารายงานการรับโลหิตจากผู้บริจาคโลหิตทั้งหมดในกรุงเทพมหานครในปี 2537 ⁽⁷⁾ ซึ่งมีเพียง 277,416 หน่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งร้อยละ 50 ของเยาวชนวัยเรียนที่มีอายุ 17-24 ปีทั่วประเทศ บริจาคโลหิต ปีละ 1 ครั้ง จะได้โลหิตประมาณ 2,664,950 หน่วย ซึ่งมีปริมาณมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่องค์การอนามัยโลกกำหนด แต่จากการรวบรวมรายงานซึ่งได้จากแผนกทะเบียนและสถิติ ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2538 พบว่า ในกลุ่มผู้บริจาคโลหิต มีนักเรียน-นักศึกษา บริจาคโลหิต 38,186 คน เมื่อเทียบกับเยาวชนในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า เยาวชนบริจาคโลหิตเพียงร้อยละ 5.7 ของเยาวชนที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ถ้าครึ่งหนึ่งของเยาวชนเหล่านี้บริจาคโลหิตเป็นประจำสม่ำเสมอ ปีละ 2-4 ครั้ง ปริมาณโลหิตจะเพิ่มขึ้น 2-4 เท่าตัว และเยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นฐานและกำลังสำคัญในการบริจาคโลหิตในอนาคตเพราะอายุยังน้อยสามารถบริจาคได้นานและโลหิตที่ได้จะมีปริมาณที่เพียงพอและเป็นโลหิตที่ปลอดภัยมากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้บริจาคโลหิตในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งรวบรวมจากศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย พบว่า เมื่อแบ่งกลุ่มผู้บริจาคโลหิตออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มนักเรียน-นักศึกษา มีอัตราการติดเชื้อโรคในโลหิตที่บริจาค เช่น ไวรัสตับอักเสบบี เอชวี ซิฟิลิส น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.6 ในขณะที่ กลุ่มพระภิกษุ ข้าราชการ ประชาชนทั่วไป และพนักงานบริษัท มีอัตราการติดเชื้อร้อยละ 6.8, 6.0, 5.4 และ 5.3 ตามลำดับ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการทราบว่าในสถานการณ์ปัจจุบันเยาวชนของชาติ ที่เป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งต่อไปในอนาคตจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญ มีจิตสำนึกในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทางด้านวิชาการ มีจริยธรรม มีสุขภาพ อนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดี มีอัตราการบริจาคโลหิตมากน้อยเท่าใด มีความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการบริจาคโลหิตอย่างไร เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวยังไม่มีความรู้ที่ศึกษามาก่อน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษา ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการบริจาคโลหิตของนักเรียน นิสิต นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร จะเป็นประโยชน์ต่อ การวางแผนงานบริการโลหิตของหน่วยงานบริการทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง และใช้เป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ความรู้ เพื่อให้ได้โลหิตที่ปลอดภัยจากการบริจาคโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนและมีปริมาณโลหิตที่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ป่วยและสถานบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดหาโลหิตเพื่อจ่ายให้กับสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่งนำไปใช้รักษาผู้ป่วยทั่วประเทศ

คำถามของการวิจัย

1. เยาวชน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) จากสถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการบริจาคโลหิต เป็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่
2. อัตราการบริจาคโลหิต ของ เยาวชน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) จาก สถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เป็นเท่าไร แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการบริจาคโลหิต ของ เยาวชนซึ่งเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2538

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการบริจาคโลหิต ของ เยาวชน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) จากสถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2538
2. เพื่อศึกษา อัตราการบริจาคโลหิต ของ เยาวชน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) จากสถาบัน การศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2538

สมมุติฐาน

1. ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของเยาวชน จากสถาบันการ ศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กับ พฤติกรรมการบริจาคโลหิต ไม่แตกต่างกัน
2. อัตราการบริจาคโลหิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง เพศ การศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายกับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาของรัฐกับเอกชน ไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาวางแผน ดำเนินงานกำหนดแนวทางการจัดหาโลหิตที่เพียงพอและปลอดภัยเพราะต่อไปในอนาคต เยาวชนจะเป็นฐานและกลุ่มผู้บริจาคโลหิตสำรองที่สำคัญที่สุดเนื่องจากอายุน้อย สามารถบริจาคได้นาน ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางและนโยบายการจัดการจัดหาโลหิตให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริง ทราบปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถคาดการณ์ วางแผนการด้านงบประมาณและการจัดสรรบุคลากรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการจัดหาโลหิตทราบสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย ทราบถึง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของเยาวชนซึ่งเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถนำข้อมูลที่ได้ไป วางแผนกลยุทธ์ ปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน หากลวิธีและรูปแบบการดำเนินงาน ให้ความรู้ให้สุศึกษาตรงกับกลุ่มเป้าหมายตรงตามเนื้อหา ความรู้ที่ควรได้รับ สามารถจูงใจให้เยาวชนบริจาคโลหิตได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้มาซึ่งโลหิตที่เพียงพอและปลอดภัย

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การบริจาคโลหิต หมายถึง การเอาโลหิตออกจากร่างกายโดยการเจาะออกทางเส้นโลหิตดำบริเวณข้อพับแขน ครั้งหนึ่งๆ ประมาณ 300-450 มิลลิลิตร หรือประมาณร้อยละ 6-7 ของ ปริมาณโลหิตในร่างกาย เป็นการสละโลหิตให้กับผู้ป่วยโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนในรูปของเงินตรา

อัตราการบริจาคโลหิต หมายถึง ประวัติการบริจาคโลหิตของ เยาวชนซึ่งเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

อัตราการบริจาคโลหิต = $\frac{\text{จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่เคยบริจาคโลหิต} \times \text{ค่าคงที่ (100)}}{\text{จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา อายุ 17-24 ปีในสถาบันการศึกษา}}$

ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง ความรู้พื้นฐานที่ เยาวชน(นักเรียน นิสิต นักศึกษา) ได้รับจากการศึกษา ค้นคว้า สังกศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตในเรื่องปริมาณโลหิต ที่บริจาค การเว้นช่วงห่างในการบริจาค คุณสมบัติทั่วไปของผู้บริจาคโลหิต ข้อห้ามในการบริจาคโลหิต โดยแสดงออกมาให้เห็นและวัดได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต

ทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของเยาวชนเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต

พฤติกรรมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจที่จะบริจาคโลหิตหรือไม่บริจาคโลหิตของเยาวชน ซึ่งเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

เยาวชน หมายถึง นักเรียน นิสิต นักศึกษา อายุ 17-24 ปี ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มี อายุ 17-24 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 ปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 2 ปีที่ 3 ใน สถาบันการศึกษา

นิสิต นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาเพศชายและเพศหญิง ที่มี อายุ 17-24 ปี .และกำลัง ศึกษาอยู่ในระดับ อุดมศึกษา(ปริญญาตรี) ชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ในสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา หมายถึง โรงเรียน วิทยาลัย วิทยาเขต สถาบันเทคโนโลยี สถาบัน ราชภัฏ และมหาวิทยาลัย(จำกัดรับ) ไม่รวมมหาวิทยาลัยเปิด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (กรม สามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล) ทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็นดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่

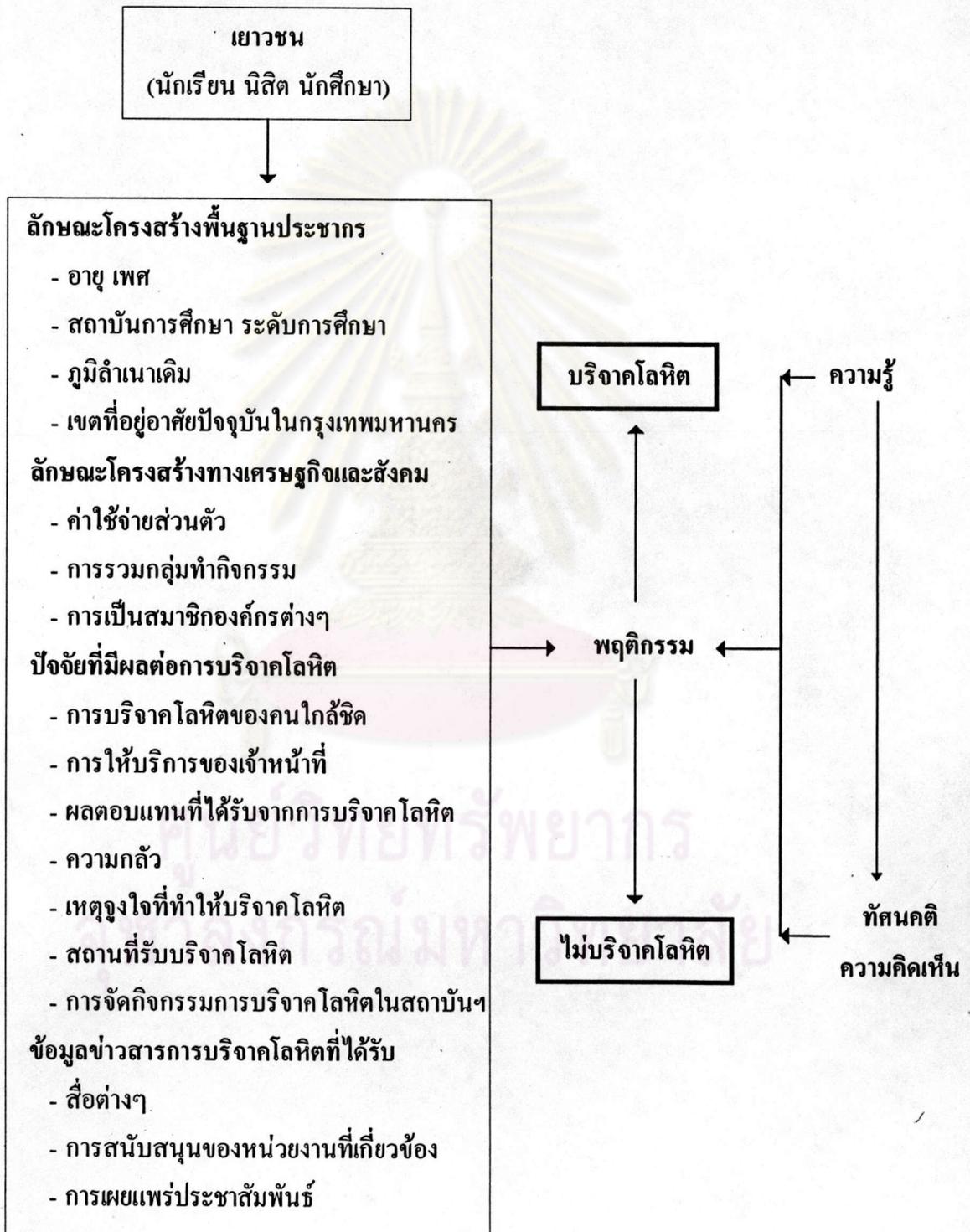
- ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานประชากรของเยาวชน(นักเรียน นิสิต นักศึกษา) จากสถาบันการศึกษา เช่น อายุ เพศ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ฯลฯ
- ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เช่น รายได้ การทำกิจกรรมกลุ่ม ฯลฯ
- ปัจจัยที่มีผลต่อการบริจจาคโลหิต เช่น ความกลัว การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ฯลฯ
- การได้รับข้อมูลข่าวสาร เช่น สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ
- ความรู้ เกี่ยวกับการบริจจาคโลหิต
- ทศนคติ เกี่ยวกับการบริจจาคโลหิต
- ประสพการณ์ เกี่ยวกับการบริจจาคโลหิต

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

- พฤติกรรมการบริจจาคโลหิต ได้แก่ เลขบริจจาคโลหิต ไม่เลขบริจจาคโลหิต

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

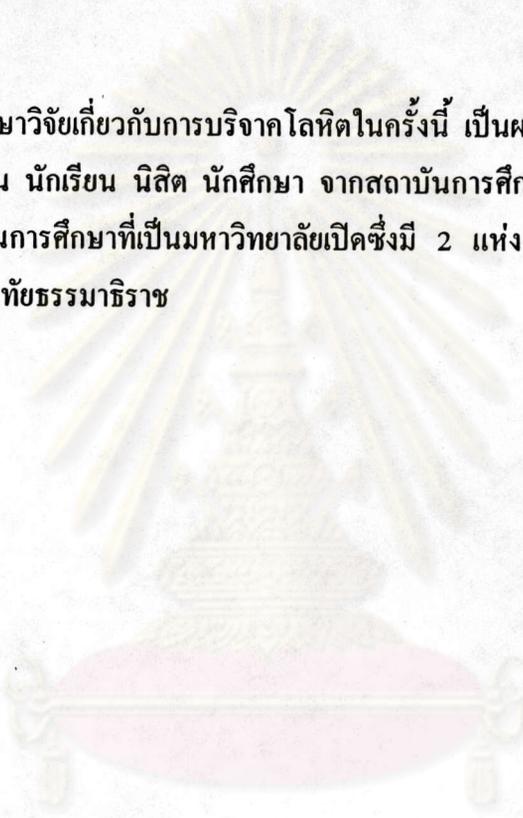

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

เยาวชน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) ที่ตอบแบบสอบถามต้องมีอายุ 17 ปี ขึ้นไป ตามคุณสมบัติของผู้บริจาคโลหิตที่ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย กำหนด และ มีอายุไม่เกิน 25 ปี ตามคำจำกัดความของเยาวชนซึ่งกำหนดโดย สำนักงานเยาวชนแห่งชาติ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในครั้งนี้ เป็นผลการศึกษาเฉพาะกลุ่มเยาวชน อายุ 17-24 ปี ซึ่งเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงสถาบันการศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยเปิดซึ่งมี 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย